

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. lapkričio 24 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje — Direktyva 2000/78/EB — 2 straipsnis — Draudimas diskriminuoti dėl seksualinės orientacijos ir amžiaus — Nacionalinė pensijų sistema — Našlio išmokos mokėjimas civiliniam partneriui — Sąlyga — Partnerystės įregistravimas, kol pensijų sistemos dalyviui sukanka 60 metų — Pagal civilinę teisę sudaryta sąjunga — Negalimumas atitinkamoje valstybėje narėje iki 2010 m. — Nusistovėję ilgalaikiai santykiai — 6 straipsnio 2 dalis — Skirtingo požiūrio dėl amžiaus pateisinimas“

Byloje C-443/15

dėl *Labour Court* (Darbo teismas, Airija) 2015 m. rugpjūčio 11 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2015 m. rugpjūčio 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

David L. Parris

prieš

Trinity College Dublin,

Higher Education Authority,

Department of Public Expenditure and Reform,

Department of Education and Skills

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta (pranešėja), teisėjai E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev ir S. Rodin,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. balandžio 28 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— D. L. Parris, atstovaujamo SC M. Bolger, BL E. Barry, ir solisitoriaus J. Tomkin,

— *Trinity College Dublin*, atstovaujamo baristerio T. Mallon, įgalioto solisitoriaus K. Langford,

* Proceso kalba: anglų.

— *Higher Education Authority, Department of Public Expenditure and Reform ir Department of Education and Skills*, atstovaujamų G. Hodge, E. Creedon ir A. Joyce, padedamų baristerio A. Kerr,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos S. Simmons, padedamos QC J. Coppel,

— Europos Komisijos, atstovaujamos A. Lewis ir D. Martin,

susipažinęs su 2016 m. birželio 30 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 2 straipsnio ir 6 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant David L. Parris ginčą su *Trinity College Dublin, Higher Education Authority* (Aukštojo mokslo tarnyba, Airija), *Department of Public Expenditure and Reform* (Valstybės išlaidų ir reformų departamentas, Airija) ir *Department of Education and Skills* (Švietimo ir ugdymo departamentas, Airija) dėl to, kad *Trinity College Dublin* atsisakė po D. L. Parris mirties jo partneriui mokėti profesinių pensijų sistemoje, kurios dalyvis buvo D. L. Parris, numatytą našlio pensiją.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2000/78 22 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Ši direktyva nepažeidžia nacionalinės teisės aktų dėl šeimyninės padėties ir su ja susijusių išmokų.“

- 4 Šios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.“

- 5 Šios direktyvos 2 straipsnyje nurodyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

- a) tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu;

b) netiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar taikomos praktikos tam tikrą religiją ar įsitikinimus išpažįstantys, tam tikrą negalią turintys, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį [į gerokai prastesnę padėtį] nei kiti asmenys, nebent:

i) tas sąlygas, kriterijus ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis [tinkamomis] ir būtinomis priemonėmis <...>

<...>“

6 Tos pačios direktyvos 3 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Neviršijant Bendrijai suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas:

<...>

c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą;

<...>

3. Ši direktyva netaikoma bet kokios rūšies išmokoms, mokamoms pagal valstybines ar panašias sistemas, įskaitant valstybinio socialinio draudimo ar socialinės apsaugos sistemas.

<...>“

7 Direktyvos 2000/78 6 straipsnio „Skirtingo požiūrio dėl amžiaus pateisinimas“ 2 dalyje numatyta:

„Nepaisydamos 2 straipsnio 2 dalies, valstybės narės gali numatyti, kad amžiaus, kurio sulaukus suteikiama arba įgyjama teisė gauti senatvės ar invalidumo pensiją, nustatymas pagal profesinės socialinės apsaugos sistemas, įskaitant pagal šias sistemas nustatomą skirtingą darbuotojų amžių arba sudaromas darbuotojų grupes arba nustatomas darbuotojų kategorijas, ir pagal tokias sistemas aktuariniams apskaičiavimams taikomi su amžiumi susiję kriterijai nelaikomi diskriminacija dėl amžiaus, jei dėl to nepradedama diskriminuoti dėl lyties.“

8 Pagal Direktyvos 2000/78 18 straipsnio pirmą pastraipą valstybės narės iš principo turėjo būti priėmusios įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad šios direktyvos būtų pradėta laikytis ne vėliau kaip nuo 2003 m. gruodžio 2 d., arba galėjo pavesti socialiniams partneriams įgyvendinti su kolektyvinėmis sutartimis susijusias šios direktyvos nuostatas ir užtikrinti, kad šios nuostatos bus įgyvendintos iki tos pačios dienos.

Airijos teisė

9 *Pensions Act 1990* (Pensijų įstatymas, toliau – 1990 m. įstatymas) buvo iš dalies pakeistas *Social Welfare (Miscellaneous Provisions) Act 2004 (Number 9 of 2004)* (2004 m. Socialinio aprūpinimo įstatymas (Įvairios nuostatos) (2004 m. Nr. 9)) 22 straipsniu, kuriuo į 1990 m. įstatymą įterpta VII antraštinė dalis, siekiant nacionalinėje teisėje įgyvendinti Direktyvos 2000/78 nuostatas, kiek jos susijusios su vienodo požiūrio principu profesinėse pensijų sistemose.

10 1990 m. įstatymo 66 straipsnyje numatytas bendras draudimas profesinėse pensijų sistemose taikyti nepalankesnę požiūrį dėl, be kita ko, amžiaus ir seksualinės orientacijos. Skirtingai nei Direktyvoje 2000/78, šiame įstatyme taip pat draudžiama diskriminacija dėl šeiminių padėties.

11 1990 m. įstatymo 72 straipsnyje, kuriuo perkeltas Direktyvos 2000/78 6 straipsnis, numatytos tokios nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo bendro draudimo diskriminuoti profesinėse pensijų sistemose, ir šio draudimo išimtys:

„1. Pensijų klausimais nelaikoma diskriminacija dėl amžiaus, jeigu:

- a) dalyvavimo pensijų sistemoje sąlyga ar kriterijus yra amžius, darbo stažas, suteikiantis teisę gauti išmoką, arba abu šie veiksniai;
- b) darbuotojų, jų grupių ar kategorijų dalyvavimo pensijų sistemoje sąlyga ar kriterijus yra skirtingas amžius, skirtingas darbo stažas, suteikiantis teisę gauti išmoką, arba abu šie veiksniai;
- c) teisės gauti pensijų sistemoje numatytas išmokas įgijimo sąlyga ar kriterijus yra amžius, darbo stažas, suteikiantis teisę gauti išmoką, arba abu šie veiksniai;
- d) darbuotojų, jų grupių ar kategorijų teisės gauti pensijų sistemoje numatytas išmokas įgijimo sąlyga ar kriterijus yra skirtingas amžius, skirtingas darbo stažas, suteikiantis teisę gauti išmoką, arba abu šie veiksniai;
- e) i) konkrečių išmokų sistemoje įgyjamų teisių arba įmokų į konkrečių išmokų sistemą sąlyga ar kriterijus yra amžius, darbo stažas, suteikiantis teisę gauti išmoką, arba abu šie veiksniai;
ii) darbuotojų, jų grupių ar kategorijų konkrečių išmokų sistemoje įgyjamų teisių arba įmokų į konkrečių išmokų sistemą sąlyga ar kriterijus yra skirtingas amžius, skirtingas darbo stažas, suteikiantis teisę gauti išmoką, arba abu šie veiksniai,

jeigu su konkrečiu atitinkamu darbu susijusiomis aplinkybėmis tai yra tinkama ir būtina atsižvelgiant į teisėtą darbdavio tikslą, visų pirma į užimtumo politiką, darbo rinką ir profesinį rengimą;

f) šie amžiaus kriterijai taikomi aktuariniams skaičiavimams,

su sąlyga, kad tai nėra diskriminacija dėl lyties pensijų klausimais.

2. Nelaikoma diskriminacija dėl santuokinės ar šeiminės padėties pensijų klausimais numatytos didesnės profesinės pensijos išmokos, jeigu šios išmokos mokamos visiems asmenims, kuriems pagal sistemos taisykles išmoka mokėtina mirus sistemos dalyviui, su sąlyga, kad dėl to nediskriminuojama dėl lyties.

3. Nelaikoma diskriminacija dėl santuokinės padėties ar seksualinės orientacijos pensijų klausimais, kai didesnės profesinės pensijos išmokos mokamos mirusio sistemos dalyvio našliui ar našlei, su sąlyga, kad dėl to nediskriminuojama dėl lyties.

4. Šiame straipsnyje amžiaus, suteikiančio teisę gauti išmokas, nustatymas reiškia amžių, kurio sulaukus išeinama į pensiją ir įgyjama teisė gauti išmokas.“

12 2010 m. liepos 19 d. priimtas *Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010* (2010 m. Įstatymas dėl registruotos partnerystės ir tam tikrų sugyventinių teisių ir pareigų, toliau – Civilinės partnerystės įstatymas) įsigaliojo 2011 m. sausio 1 d., po to, kai buvo išleistas pagal Dekretą Nr. 648/2010 reikalaujamas ministro įsakymas. Pagal šį įstatymą atgaline data nepripažįstama kitoje šalyje registruota partnerystė.

- 13 Iš Teisingumo Teismui pateiktos medžiagos matyti, kad pagal Civilinės partnerystės įstatymo 99 straipsnį „pensijų sistemoje numatytos išmokos sutuoktiniams tokiomis pačiomis sąlygomis mokamos ir sistemos dalyvio registruotam partneriui“.
- 14 Tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, Airijoje buvo galima tik skirtingų lyčių asmenų santuoka. Tam, kad būtų galima pripažinti homoseksualų santuokas, reikėjo Konstitucijos pataisos, o dėl jos turėjo būti surengtas referendumas. Toks referendumas įvyko 2015 m. gegužės 22 d. ir buvo patvirtintas siūlymas leisti tuoktis dviem asmenims, nepaisant jų lyties. Vis dėlto tam, kad iš dalies pakeista Konstitucijos nuostata būtų veiksminga, reikėjo priimti įstatymus. Šiuo klausimu iš *Trinity College Dublin* pateiktų pastabų matyti, kad pagal Airijos teisę homoseksualų santuokos pripažįstamos nuo 2015 m. lapkričio 16 d.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 D. L. Parris, gim. 1946 m. balandžio 21 d., turi dvigubą pilietybę – Airijos ir Jungtinės Karalystės. Daugiau negu 30 metų jis nuolat gyvena su tos pačios lyties partneriu.
- 16 1972 m. D.L. Parris įsidarbino dėstytoju *Trinity College Dublin*. Pagal darbo sutartį 1972 m. spalio mėn. jam pradėta taikyti *Trinity College Dublin* administruojama neįmokinė pensijų sistema. Nuo 2005 m. sausio 31 d. ši sistema nebebuvo taikoma naujiems darbuotojams.
- 17 Šios pensijų sistemos 5 taisyklėje numatyta, kad, pensijų sistemos dalyviui mirus, likusiam jo sutuoktiniui (o nuo 2011 m. sausio 1 d. ir registruotam partneriui) mokama našlio pensija. Pagal pensijų sistemos sąlygas jos dalyvis, išeidamas į pensiją, turi teisę gauti dviejų trečdalių paskutinio atlyginimo dydžio pensiją. Jeigu pensijų sistemos dalyvis miršta jau išėjęs į pensiją, jo našliu likęs sutuoktinis (o šiuo metu ir registruotas partneris) turi teisę iki gyvos galvos gauti pensiją, lygią dviem trečdaliams pensijų sistemos dalyviui prieš mirtį mokėtos sumos. Vis dėlto ši našlio pensija mokama tik tuo atveju, jeigu pensijų sistemos dalyvis susituokė arba įregistravo partnerystę anksčiau, negu jam sukako 60 metų.
- 18 2005 m. gruodžio 21 d. atsirado galimybė įregistruoti partnerystę Jungtinėje Karalystėje pagal *Civil Partnership Act 2004* (Registruotos partnerystės įstatymas). 2009 m. balandžio 21 d., būdamas 63 metų, D.L. Parris įregistravo partnerystę šioje valstybėje narėje. Tuo metu pagal jokią Airijos teisės nuostatą nebuvo leidžiama Airijoje pripažinti D.L. Parris registruotos partnerystės.
- 19 2009 m. gruodžio 3 d. *Trinity College Dublin* pensijų fondas buvo perduotas *National Treasury Management Agency* (NTMA, Airija). NTMA yra valstybės įstaiga, teikianti vyriausybei turto ir įsiskolinimų valdymo paslaugas. Nuo 2010 m. sausio mėn. visi šios pensijų sistemos įsipareigojimai vykdomi iš valstybės lėšų.
- 20 2010 m. sausio 25 d. D.L. Parris kreipėsi dėl galimybės anksčiau išeiti į pensiją nuo 2010 m. gruodžio 31 d., nesukeldamas papildomų išlaidų išmokų mokėtoju; ši galimybė jam buvo suteikta, nors pagal darbo sutartį jis turėjo teisę išlaikyti darbo vietą, suteikiančią teisę gauti pensiją, iki 2013 m. rugsėjo 30 d.
- 21 2010 m. liepos 19 d. Airijoje priimtas Civilinės partnerystės įstatymas.
- 22 2010 m. rugsėjo 17 d. D.L. Parris kreipėsi į *Trinity College Dublin* su prašymu mirties atveju mokėti jo registruotam partneriui našlio pensiją. Šis prašymas atmestas 2010 m. lapkričio 15 d. sprendimu. 2010 m. gruodžio 20 d. jis pateikė skundą dėl šio sprendimo Aukštojo mokslo tarnybai.
- 23 2010 m. gruodžio 31 d. D.L. Parris išėjo į pensiją.

- 24 Civilinės partnerystės įstatymas įsigaliojo 2011 m. sausio 1 d.
- 25 Didžiojoje Britanijoje įregistruota D. L. Parris partnerystė pagal Airijos teisę pripažinta 2011 m. sausio 12 d., priėmus pagal Dekretą Nr. 649/2010 reikalaujamą ministro įsakymą.
- 26 2011 m. gegužės 17 d. sprendimu Aukštojo mokslo tarnyba paliko galioti *Trinity College Dublin* sprendimą. Ši tarnyba visų pirma konstatavo, kad D. L. Parris išėjo į pensiją prieš pripažįstant jo įregistruotą partnerystę Airijoje ir kad pagal *Trinity College Dublin* taikomas taisyklės našlio išmoka nemokama, jeigu sistemos dalyvis susituokė arba įregistravo partnerystę po to, kai jam sukako 60 metų.
- 27 Taigi D. L. Parris pareiškė ieškinį *Trinity College Dublin*, Aukštojo mokslo tarnybai, Valstybės išlaidų ir reformų departamentui ir Švietimo ir ugdymo departamentui *Equality Tribunal* (Lygybės teismas, Airija) ir tvirtino, kad atsakovai pagrindinėje byloje jį tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminavo dėl amžiaus ir seksualinės orientacijos ir taip pažeidė 1990 m. įstatymą. *Equality Tribunal* (Lygybės tribunolas) šį ieškinį atmetė, todėl D. L. Parris pateikė apeliacinį skundą *Labour Court* (Darbo teismas, Airija).
- 28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar tokiomis aplinkybėmis, kaip susiklosčiusios pagrindinėje byloje, nacionalinės teisės nuostatų, kuriose nustatytas amžius, iki kurio profesinių pensijų sistemos dalyvis turi susituokti arba įregistruoti partnerystę, kad jo sutuoktinis arba partneris turėtų teisę gauti našlio pensiją, taikymas yra diskriminacija dėl amžiaus ir (arba) dėl seksualinės orientacijos, pažeidžiant Direktyvą 2000/78.
- 29 Šiomis aplinkybėmis *Labour Court* (Darbo teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar profesinių pensijų sistemos taisyklės, pagal kurias, pensijų sistemos dalyviui mirus, jo registruotam partneriui našlių ir našlaičių pensija mokama tik tuo atveju, jeigu pensijų sistemos dalyvis ir pergyvenęs registruotas partneris savo partnerystę įregistravo anksčiau, negu pensijų sistemos dalyviui sukako 60 metų, taikymas tokiomis aplinkybėmis, kai iki to amžiaus partnerystės įregistruoti jie negalėjo pagal nacionalinius įstatymus, o iki to laiko faktiškai gyveno ilgalaikėje partnerystėje, yra diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, prieštaraujanti Direktyvos 2000/78 2 straipsniui?
2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar išmokų pagal profesinių pensijų sistemą mokėtojo taikomas mirusio pensijų sistemos dalyvio registruoto partnerio teisės gauti našlio pensiją apribojimas reikalaujant, kad pensijų sistemos dalyvis ir registruotas jo partneris partnerystę būtų įregistravę, kol dalyviui dar nesukako 60 metų, yra diskriminacija dėl amžiaus, kuri prieštarauja Direktyvos 2000/78 2 straipsniui kartu su jos 6 straipsnio 2 dalimi, jeigu:
- a) sąlyga dėl amžiaus, iki kurio pensijų sistemos dalyvis turėjo būti įregistravęs partnerystę, nėra naudojama kaip kriterijus aktuariniuose apskaičiavimuose; ir
- b) pensijų sistemos dalyvis ir registruotas jo partneris pagal nacionalinius įstatymus neturėjo galimybės įregistruoti partnerystę anksčiau, negu dalyviui sulaukus 60 metų, nors iki to laiko faktiškai gyveno ilgalaikėje partnerystėje?
3. Jeigu atsakymas į antrąjį klausimą būtų neigiamas, ar pirmajame arba antrajame klausimuose apibūdinti teisių pagal profesinių pensijų sistemą apribojimai ir dėl sistemos dalyvio amžiaus, ir dėl jo seksualinės orientacijos reikštų diskriminaciją, kuri prieštarauja Direktyvos 2000/78 2 straipsniui kartu su jos 6 straipsnio 2 dalimi?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 30 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės normos, pagal kurias profesinių pensijų sistemos dalyvio registruoto partnerio teisė gauti našlio išmoką siejama su sąlyga, kad partnerystė turi būti įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukako 60 metų, nors pagal nacionalinę teisę atitinkamas sistemos dalyvis negalėjo įregistruoti partnerystės iki to amžiaus, yra diskriminacija dėl seksualinės orientacijos.
- 31 Norint atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia išnagrinėti, ar tokios nacionalinės teisės nuostatos, šiuo atveju – pagrindinėje byloje nagrinėjama pensijų sistemos 5 taisyklė, kuri, kaip teigiama, yra diskriminuojanti, patenka į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį.
- 32 Šiuo klausimu pasakytina, kad iš Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punkto matyti, kad, neviršijant Sąjungai suteiktų įgaliojimų, ji taikoma „visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas“, kiek tai susiję su „įdarbinimu ir darbo sąlygomis, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą“ (2013 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Dansk Jurist- og Økonomforbund*, C-546/11, EU:C:2013:603, 24 punktas).
- 33 Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, kad pagal profesinių pensijų sistemą mokama našlio pensija patenka į SESV 157 straipsnio taikymo sritį. Šiuo klausimu jis nurodė, kad tai, jog minėta pensija iš esmės mokama ne darbuotojui, bet jo gyvam likusiam sutuoktiniui, nepaneigia šio aiškinimo, nes teisė į tokią išmoką yra privilegija, pagrįsta likusio gyvo asmens sutuoktinio naryste minėtoje sistemoje – pensija skiriama gyvam likusiam asmeniui darbdavio ir mirusio sutuoktinio darbo santykių pagrindu ir pervedama jam dėl mirusio sutuoktinio darbo (žr. 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, 45 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 34 Be to, siekdamas nustatyti, ar senatvės pensijai, kuria remiantis prireikus apskaičiuojama našlio išmoka, kaip antai šioje pagrindinėje byloje, taikomas SESV 157 straipsnis, Teisingumo Teismas nurodė, kad tarp visų nagrinėjant jam pateiktas situacijas nurodytų pensijų sistemos kvalifikavimo kriterijų vienintelis lemiamas kriterijus yra tas, kad senatvės pensija mokama darbuotojui dėl jo ir buvusio darbdavio darbo santykių, t. y. – užimtumo kriterijus, nurodytas pačiame straipsnyje (2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, 46 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 35 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pridūrė, kad, žinoma, šis kriterijus negali būti išimtinis, nes įstatymuose numatytų socialinio draudimo sistemų mokamos pensijos gali visiškai ar iš dalies būti nustatomos atsižvelgiant į darbo užmokestį, tačiau socialinės politikos, valstybės organizavimo, etikos ar net biudžeto motyvams, kurie darė ar galėjo daryti poveikį nacionaliniam įstatymų leidėjui nustatant sistemą, negali būti teikiama pirmenybė, jei pensija skiriama tik tam tikrai darbuotojų kategorijai, jeigu ji tiesiogiai priklauso nuo išdirbtų laikotarpių, o jos dydis apskaičiuojamas remiantis paskutiniu darbo užmokesčiu (žr. 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, 47 ir 48 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).
- 36 Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos profesinių pensijų sistemos pažymėtina, kad, pirma, kaip matyti iš atsakovų pagrindinėje byloje per teismo posėdį pateiktų paaiškinimų, ši sistema taikoma ne apskritai darbuotojų kategorijoms, bet tik *Trinity College* darbuotojams, o nuo 2005 m. ir universitetų darbuotojams, taigi narystė šioje sistemoje būtinai atsiranda dėl tokių darbdavių ir konkretaus darbuotojo darbo santykių.
- 37 Antra, ši sistema reglamentuojama ne įstatyme, o atskiruose jai skirtuose teisės aktuose.

- 38 Trečia, bent iki 2005 m. pagrindinėje byloje nagrinėjama profesinių pensijų sistemą finansavo *Trinity College*, taigi ji buvo vienas iš privalumų, kuriuos darbdavys siūlė darbuotojams.
- 39 Galiausiai dėl našlio išmokos dydžio pasakytina, kad ji apskaičiuojama remiantis senatvės pensija, kuri lygi dviem trečdaliams sistemos dalyvio paskutinio darbo užmokesčio.
- 40 Tokiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama našlio išmoka mokama dėl D. L. Parris ir jo darbdavio darbo santykių ir ji laikytina „užmokesčiu“, kaip jis suprantamas pagal SESV 157 straipsnį.
- 41 Šios išvados nepaneigia aplinkybė, kad *Trinity College* pensijų fondas buvo perduotas valstybės institucijai ir kad jo mokamas išmokas dabar finansuoja Airijos valstybė, nes, kaip savo išvados 35 punkte nurodė generalinė advokatė, Teisingumo Teismas jau ne kartą yra pažymėjęs, kad, siekiant nustatyti, ar pensijų sistemos išmokos atitinka sąvoką „užmokestis“, jos finansavimo ir administravimo ypatumai neturi itin didelės reikšmės (šiuo klausimu žr. 1994 m. rugsėjo 28 d. Sprendimo *Beune*, C-7/93, EU:C:1994:350, 38 punktą; 2001 m. lapkričio 29 d. Sprendimo *Griesmar*, C-366/99, EU:C:2001:648, 37 punktą; 2002 m. rugsėjo 12 d. Sprendimo *Niemi*, C-351/00, EU:C:2002:480, 43 punktą ir 2009 m. kovo 26 d. Sprendimo *Komisija /Graikija*, C-559/07, EU:C:2009:198, 46 punktą).
- 42 Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos patenka į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį.
- 43 Antra, reikia išnagrinėti, ar tokių teisės nuostatų taikymas yra diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir dėl to draudžiamas pagal šią direktyvą.
- 44 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnį „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių, tarp kurių, be kita ko, minima ir seksualinė orientacija, nėra tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.
- 45 Kalbant apie tiesioginės diskriminacijos buvimą, pasakytina, kad pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punktą tokia diskriminacija yra tada, kai dėl bet kurios iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai, nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu.
- 46 Be kita ko, dėl galimybės gauti našlio išmoką iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias likęs gyvas partneris neturi teisės gauti tokią pačią našlio išmoką, kokią gauna likęs gyvas sutuoktinis, nors pagal nacionalinę teisę dėl partnerystės tos pačios lyties asmenys atsiduria panašioje situacijoje kaip ir sutuoktiniai, kiek tai susiję su našlio išmoka, laikytinos nustatančiomis tiesioginę diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2000/78 1 straipsnį ir 2 straipsnio 2 dalies a punktą (šiuo klausimu žr. 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, 72 ir 73 punktus).
- 47 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2010 m. liepos 19 d. Airijoje priimtas Civilinės partnerystės įstatymas ir kad jam įsigaliojus, t. y. nuo 2011 m. sausio 1 d., pagrindinėje byloje nagrinėjamos pensijų sistemos 5 taisyklėje numatyta, kad našlio išmoka mokama ir sistemos dalyvio likusiam gyvam sutuoktiniui, ir partneriui.
- 48 Iš to sprendimo taip pat matyti, kad šios išmokos mokėjimas ir sutuoktiniams, ir partneriams siejamas su sąlyga, kad santuoka būtų sudaryta ar partnerystė įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukanka 60 metų.

- 49 Kaip savo išvados 50 punkte pažymėjo generalinė advokatė, tokia dalyvavimo sistemoje sąlyga, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, nėra tiesiogiai susijusi su seksualine darbuotojų orientacija. Priešingai, ji suformuluota neutraliai ir taikoma, be kita ko, ir homoseksualiems, ir heteroseksualiems darbuotojams, vienodai nesuteikiant teisės jų partneriams į našlių pensiją, jei darbuotojas nesudarė santuokos ar neįregistravo partnerystės, kol jam sukako 60 metų.
- 50 Tuo remiantis darytina išvada, kad, kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjama našlio išmoka, likę gyvi registruoti partneriai nėra vertinami nepalankiau negu likę gyvi sutuoktiniai ir kad dėl to šią išmoką reglamentuojančios nacionalinės teisės nuostatos nelaikytinos nustatančiomis tiesioginę diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos.
- 51 Kiek tai susiję su netiesiogine diskriminacija, Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktyje numatyta, kad netiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar taikomos praktikos tam tikrą religiją ar įsitikinimus išpažįstantys, tam tikrą negalią turintys, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenys gali patekti į gerokai prastesnę padėtį nei kiti, nebent tas sąlygas, kriterijus ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.
- 52 Pagrindinėje byloje nagrinėjamosiose teisės nuostatose profesinių pensijų sistemos dalyvio likusio gyvo registruoto partnerio ar sutuoktinio teisė gauti našlio išmoką siejama su sąlyga, kad partnerystė būtų įregistruota arba santuoka sudaryta anksčiau, negu sistemos dalyviui sukanka 60 metų.
- 53 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad 2011 m. sausio 1 d., kai įsigaliojo Civilinės partnerystės įstatymas, D. L. Parris buvo 64 metai ir kad tą dieną jis jau buvo išėjęs į pensiją, taigi jo ir galbūt liksiančio gyvo sutuoktinio ar partnerio teisė gauti pensiją siejama su profesinės veiklos laikotarpiu, kurį šis asmuo visą išdirbo prieš įsigaliojant šiam įstatymui. Iš tos medžiagos taip pat matyti, kad 2009 m. balandžio 21 d., t. y. kai D. L. Parris buvo 63 metai, Jungtinėje Karalystėje įregistruota partnerystė Airijoje buvo pripažinta tik nuo 2011 m. sausio 12 d.
- 54 Neginčijama, kad tą dieną, kai D. L. Parris išėjo į pensiją, t. y. 2010 m. gruodžio 31 d., jis neatitiko taikomos nacionalinės teisės nuostatose numatytų sąlygų, kad jo registruotas partneris turėtų teisę gauti pagrindinėje byloje nagrinėjamą našlio išmoką, nes Jungtinėje Karalystėje įregistruota partnerystė dar nebuvo pripažinta Airijoje, o net jei ir būtų buvusi pripažinta, tokia partnerystė nebūtų suteikusi teisės gauti minėtą išmoką, nes ji įregistruota jau po to, kai sistemos dalyviui sukako 60 metų.
- 55 D. L. Parris teigia, kad šio sprendimo 52 punkte nurodyta sąlyga neigiamai paveikia homoseksualius darbuotojus, kuriems Civilinės partnerystės įstatymo įsigaliojimo dieną jau yra sukakę 60 metų, t. y. iki 1951 m. gimusius homoseksualius darbuotojus, kaip antai ieškovą pagrindinėje byloje, ir kad dėl to ši sąlyga yra tokioje situacijoje esančių homoseksualių asmenų netiesioginė diskriminacija, nes jie negali jos atitikti.
- 56 Vis dėlto pažymėtina, kad D. L. Parris negali atitikti šios sąlygos dėl teisinės padėties Airijoje, buvusios iki tol, kol jam sukako 60 metų, visų pirma dėl įstatymo, pagal kurį būtų pripažįstama bet kokios formos pagal civilinę teisę sudaryta homoseksualios poros sąjunga, nebuvimo ir dėl to, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamą našlio išmoką reglamentuojančiuose teisės aktuose nenumatytos pereinamojo laikotarpio nuostatos, taikytinos homoseksualiems sistemos dalyviams, gimusiems iki 1951 m.
- 57 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Direktyvos 2000/78 22 konstatuojamojoje dalyje aiškiai numatyta, kad ji nepažeidžia nacionalinės teisės aktų dėl šeiminių padėties ir su ja susijusių išmokų.

- 58 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad šeiminė padėtis ir su ja susijusios išmokos yra valstybių narių kompetencijos sritys ir Sąjungos teisė nepažeidžia šios kompetencijos. Vis dėlto įgyvendindamos šią kompetenciją valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės, ypač jos nuostatų, susijusių su nediskriminavimo principu (žr. 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, 59 punktą).
- 59 Taigi valstybės narės gali nevaržomai pasirinkti, ar numatyti tos pačios lyties asmenų santuokas arba alternatyvią jų santykių teisinio pripažinimo formą ir prireikus – datą, nuo kurios įsigalios tokia santuoka ar alternatyvi forma.
- 60 Taigi pagal Sąjungos teisę, visų pirma pagal Direktyvą 2000/78, Airija neprivalėjo nei iki 2011 m. sausio 1 d. numatyti homoseksualių porų santuokos ar pagal civilinę teisę sudarytos sąjungos formos, nei nustatyti, kad atgaline data galioja Civilinės partnerystės įstatymas ir juo remiantis priimtos nuostatos, nei, kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjama našlio išmoka, numatyti pereinamojo laikotarpio priemonių, taikomų tos pačios lyties poroms, kuriose šio įstatymo įsigaliojimo dieną sistemos dalyviui jau buvo sukakę 60 metų.
- 61 Tokiomis aplinkybėmis manytina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos nesukuria netiesioginės diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos, kaip ji suprantama šio sprendimo 55 punkte.
- 62 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės normos, pagal kurias profesinių pensijų sistemos dalyvio registruoto partnerio teisė gauti našlio išmoką siejama su sąlyga, kad partnerystė turi būti įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukako 60 metų, nors pagal nacionalinę teisę atitinkamas sistemos dalyvis negalėjo įregistruoti partnerystės iki to amžiaus, nėra diskriminacija dėl seksualinės orientacijos.

Dėl antrojo klausimo

- 63 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnis ir 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, pagal kurias profesinių pensijų sistemos dalyvio registruoto partnerio teisė gauti našlio išmoką siejama su sąlyga, kad partnerystė turi būti įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukako 60 metų, nors pagal nacionalinę teisę atitinkamas sistemos dalyvis negalėjo įregistruoti partnerystės iki to amžiaus, yra diskriminacija dėl amžiaus.
- 64 Norint atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia patikrinti, ar ginčijamose nacionalinės teisės nuostatose įtvirtintas skirtingas požiūris dėl amžiaus.
- 65 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalį „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad nėra tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl kurios nors iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių, įskaitant amžių. Jos 2 straipsnio 2 dalies a punkte patikslinama, kad pagal šio straipsnio 1 dalį tiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl bet kurios iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai, nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu.
- 66 Nagrinėjamu atveju pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamos pensijų sistemos 5 taisyklę našlio išmoka sistemos dalyvio sutuoktiniui ar registruotam partneriui mokama tik tuo atveju, jeigu santuoka sudaryta arba partnerystė įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukako 60 metų.

- 67 Taigi pagal šią nuostatą sistemos dalyviai, susituokę arba įregistravę partnerystę vėliau, negu jiems suėjo 60 metų, traktuojami nepalankiau negu sistemos dalyviai, susituokę arba įregistravę partnerystę iki tol, kol jiems suėjo 60 metų.
- 68 Darytina išvada, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatose įtvirtintas skirtingas požiūris tiesiogiai dėl amžiaus.
- 69 Toliau reikia patikrinti, ar toks skirtingas požiūris vis dėlto gali patekti į Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 2 dalies taikymo sritį.
- 70 Pagal šią nuostatą valstybės narės, nepaisydamos 2 straipsnio 2 dalies, gali numatyti, kad „amžiaus, kurio sulaukus suteikiama arba įgyjama teisė gauti senatvės ar invalidumo pensiją, nustatymas pagal profesinės socialinės apsaugos sistemas, įskaitant pagal šias sistemas nustatomą skirtingą darbuotojų amžių arba sudaromas darbuotojų grupes arba nustatomas darbuotojų kategorijas, ir pagal tokias sistemas aktuariams apskaičiavimams taikomi su amžiumi susiję kriterijai nelaikomi diskriminacija dėl amžiaus, jei dėl to nepradedama diskriminuoti dėl lyties“.
- 71 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 2 dalis taikoma tik profesinės socialinės apsaugos sistemoms, kurios apima senatvės ir invalidumo riziką, ir kad į šios nuostatos taikymo sritį patenka ne visi profesinės socialinės apsaugos sistemos, apimančios tokią riziką, elementai, bet tik tie, kurie joje aiškiai nurodyti (žr. 2016 m. birželio 16 d. Sprendimo *Lesar*, C-159/15, EU:C:2016:451, 25 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 72 Šiuo atveju pagrindinėje byloje nagrinėjama našlio išmoka yra senatvės pensijos forma.
- 73 Taigi reikia patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos patenka tarp minėtoje nuostatose nurodytų atvejų, t. y. „amžiaus, kurio sulaukus suteikiama arba įgyjama teisė gauti senatvės <...> pensiją, nustatymas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 2 dalį.
- 74 Šiuo klausimu minėtose nuostatose teisę gauti našlio išmoką susiejant su sąlyga, kad sistemos dalyvis būtų susituokęs ar įregistravęs partnerystę anksčiau, negu jam suėjo 60 metų, tik numatoma amžiaus riba, iki kurios įgyjama teisė gauti tokią išmoką. Kitaip tariant, pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatose įtvirtintas amžius, iki kurio galima įgyti teisę gauti atitinkamoje pensijų sistemoje numatytą našlio išmoką.
- 75 Tokiomis aplinkybėmis pasakytina, kad pensijų sistemos 5 taisyklėje nustatytas amžius, kurio sulaukus įgyjama teisė gauti senatvės pensiją, taigi ši nuostata patenka į Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 2 dalies taikymo sritį.
- 76 Darytina išvada, kad tokiose nacionalinės teisės nuostatose, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, įtvirtintas skirtingas požiūris dėl amžiaus nėra diskriminacija dėl jo.
- 77 Aplinkybė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos sistemos dalyvis teisiškai negalėjo įregistruoti partnerystės anksčiau, negu jam suėjo 60 metų, nekeičia ankstesnės išvados, nes, kaip pažymėta šio sprendimo 56 punkte, tai buvo neįmanoma todėl, kad tą dieną, kai jam suėjo 60 metų, nacionalinėje teisėje nebuvo numatyta jokia homoseksualių porų pagal civilinę teisę sudarytos sąjungos forma. Kaip matyti iš šio sprendimo 57–60 punktų, tokia nacionalinė teisinė padėtis pagal Sąjungos teisę nedraudžiama.
- 78 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnis ir 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, pagal kurias profesinių pensijų sistemos dalyvio registruoto

partnerio teisė gauti našlio išmoką siejama su sąlyga, kad partnerystė turi būti įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukako 60 metų, nors pagal nacionalinę teisę atitinkamas sistemos dalyvis negalėjo įregistruoti partnerystės iki to amžiaus, nėra diskriminacija dėl jo.

Dėl trečiojo klausimo

- 79 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnis ir 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, gali būti diskriminuojančios kartu ir dėl amžiaus, ir dėl seksualinės orientacijos, nors jos nėra diskriminuojančios dėl seksualinės orientacijos ar dėl amžiaus atskirai.
- 80 Šiuo klausimu pasakytina, kad, nors diskriminacija gali atsirasti dėl kelių Direktyvos 2000/78 1 straipsnyje nurodytų priežasčių, negalima konstatuoti naujos diskriminacijos rūšies dėl kelių šių priežasčių, kaip antai seksualinės orientacijos ir amžiaus, kombinacijos, jeigu nenustatyta diskriminacija dėl tų priežasčių atskirai.
- 81 Taigi tuo atveju, jeigu nacionalinės teisės nuostatoje neįtvirtinta diskriminacija nei dėl seksualinės orientacijos, nei dėl amžiaus, negalima pripažinti diskriminacijos dėl šių dviejų priežasčių kartu.
- 82 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnis ir 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, negali būti diskriminuojančios kartu ir dėl amžiaus, ir dėl seksualinės orientacijos, jeigu jos nėra diskriminuojančios dėl seksualinės orientacijos ar dėl amžiaus atskirai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 83 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 2 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės normos, pagal kurias profesinių pensijų sistemos dalyvio registruoto partnerio teisė gauti našlio išmoką siejama su sąlyga, kad partnerystė įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukako 60 metų, nors pagal nacionalinę teisę atitinkamas sistemos dalyvis negalėjo įregistruoti partnerystės iki to amžiaus, nėra diskriminacija dėl seksualinės orientacijos.**
- 2. Direktyvos 2000/78 2 straipsnis ir 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, pagal kurias profesinių pensijų sistemos dalyvio registruoto partnerio teisė gauti našlio išmoką siejama su sąlyga, kad partnerystė turi būti įregistruota anksčiau, negu sistemos dalyviui sukako 60 metų, nors pagal nacionalinę teisę atitinkamas sistemos dalyvis negalėjo įregistruoti partnerystės iki to amžiaus, nėra diskriminacija dėl amžiaus.**

- 3. Direktyvos 2000/78 2 straipsnis ir 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, negali būti diskriminuojančios kartu ir dėl amžiaus, ir dėl seksualinės orientacijos, jeigu jos nėra diskriminuojančios dėl seksualinės orientacijos ar dėl amžiaus atskirai.**

Parašai.